

V humenskom Chemlone sa starajú

o ochranu životného prostredia

JOZEF HRUBOVČÁK

V národnom podniku Chemlon v Humennom, ktorý je monopolným výrobcom polyamidových vlákien v ČSSR, venuje sa veľká pozornosť vytváraniu dobrého pracovného prostredia pre pracovníkov a ochrane životného prostredia. V podniku pracuje vyše 6 tisíc pracovníkov. Popri hlavnom programe sa upriamuje potrebná pozornosť aj na strojárenskú výrobu a výrobu tepla, ktorým zásobuje Chemlon nielen celé mesto a jeho sídliská, ale aj viaceré závody a iné organizácie.

Možno konštatovať, že napriek sústavnému zvyšovaniu výroby polyamidových, kordových a polyesterových vlákien výrazne klesá z roka na rok produkované znečistenie odpadových vôd vo všetkých kvalitatívnych ukazovateľoch. Pomáha pri tom plnenie prijatých opatrení na každoročné zlepšovanie životného prostredia.

Pokiaľ ide napr. o úlohy realizované r. 1988, s priaznivým dopadom na životné prostredie, treba uviesť skončenie rekultivácie vyše 7 hektárov — lokality južne od areálu podniku, čo pomohlo zlepšiť vzhľad krajiny a vytvoriť podmienky na využitie tejto pôdy na potreby podniku.

V priebehu r. 1988 sa pokročilo v prácach na prepojení kaprolaktámových vôd do kaprolaktámovej kanalizácie, ktorá vyúsťuje priamo na biologickú aktivizáciu čistiarne odpadových vôd. Tak sa zabezpečí čistenie všetkých odpadových vôd s obsahom kaprolaktámu v mestskej čistiarni

odpadových vôd aj pri jej súčasnej preťaženosti.

Treba pripomenúť, že táto akcia sa mala uskutočniť už pred dvoma rokmi. S jej úplným skončením sa počítalo r. 1989, čím by sa malo úplne zabrániť znečisťovaniu vôd Laborca kaprolaktátom.

Pokiaľ ide o odpady, najväčší podiel tvorí v tomto podniku škvara a zachytený popolček z teplárne, a bežný tuhý komunálny odpad. Na uskladňovanie škvary, popolčeka a sutín má podnik Chemlon zriadenú podnikovú skládku, ktorú príslušné orgány schválili. Jej prevádzka doteraz nevyvolala nijaké pripomienky.

Vzhľadom na charakter výroby nevznikajú v Chemlone mimoriadne ekologické problémy s priemyselnými odpadmi. Prevažná väčšina odpadov sa totiž zhodnocuje buď na základnú surovinu, alebo sa vo forme polyméru využíva na plastikárske účely.

Doteraz sa nedoriešilo zhodnocovanie tuhého a strunovitého polyesterového odpadu. Na to sa zatiaľ v našej republike skúša technológia v Slovenskom hodvábe v Senici nad Myjavou a Silone v Planej nad Lužnicou. Takýchto odpadov majú v podniku Chemlon okolo 60 ton ročne.

Na druhej strane je škoda, že doposiaľ nevie papierenský a celulóзовý priemysel zhodnotiť papierové jednorazové cievky, ktorých majú v humenskom Chemlone vyše 100 ton ročne a ktoré musia spaľovať.

V roku 1988 sa vo Výskumnom a vývo-

jovom závode Kerko v Michalovciach začalo so zhodnocovaním kalov hydroxidu chromitého, ktorý zachytávajú z čistiarne odpadových vôd chromovne. Očakávalo sa, že sa zhodnotí úplná produkcia asi 10 ton ročne. Doteraz sa to nepodarilo.

V tomto chemickom podniku nie sú spokojní ani so stavom zhodnocovania kalov z podnikovej úpravne vody. Ide o kaly, ktoré vznikajú čírením vody z rieky Laborec, ktorú potrebujú. O ich vhodnosti na vápnenie pôdy majú v Chemlone potvrdenie z Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho. Zo strany poľnohospodárskych podnikov nie je, žiaľ, o tieto kaly záujem. Hoci v Chemlone ich už s úspechom využili pri rekultivačných prácach.

Na zlepšenie situácie v ochrane životného prostredia pripravujú v Chemlone investične náročné akcie, a to rekonštrukciu elektrodľučovačov za kotlom K-4 a celkovú rekonštrukciu starej kotolne, ktorá by vzhľadom na potvrdenú zmenu palivovej základne z hnedého uhlia na plyn pomohla významne znížiť emisie popolčeka a oxidu siričitého.

V podniku od 1. januára 1984 starostlivosť o ochranu životného prostredia spadá pod odbor technického rozvoja. Náplňou tohto oddelenia je koordinovať a zabezpečovať povinnosti podniku v záujme ochrany životného prostredia. Cieľom je dosiahnuť, aby žiadne prevádzky neprekračovali podľa právnych a iných noriem danú prípustnú mieru znečisťovania životného prostredia.

Dôležitá je aj kontrolná a osvetová činnosť. Kontrola sa sústreďuje na pravidelné sledovanie znečistenia odpadových vôd. Kým v začiatkoch išlo o mapovanie situácie a odhalenie najväčších zdrojov znečistenia odpadových vôd, má v súčasnosti pravidelná kontrolná činnosť ako cieľ pomáhať dodržiavať technologické disciplíny priamo vo výrobných cechoch.

Zavedený kontrolný systém spočíva v sledovaní znečistenia odpadových vôd na

výstupe z podniku, ale aj v uzloch, v ktorých sa do kanalizácie napájajú jednotlivé výrobné strediská.

Tento systém kontroly pochopiteľne kladie vysoké nároky na prácu laboratória, pretože ide o kontrolu trvalú, pravidelnú, vykonávanú minimálne šesťkrát denne po celom území podniku a v každom počasi.

V poslednom období v rámci podniku možno kladne hodnotiť viaceré akcie, ktoré značne skvalitnili životné prostredie. Išlo o rekultiváciu skládky škvary pri obci Myslina, nábeh a rozšírenie využitia deemulgačnej stanice, nábeh spaľovne tuhých a kašovitých odpadov a oddeľovanie kalov hydroxidu chromitého z odpadových vôd chromovne.

Chemlon už dávnejšie dosahuje dlhodobé pozitívne výsledky, v ozeleňovaní tak územia vlastného podniku, ako aj mimo neho (rekreačné zariadenia atď.). V súťaži v rámci odborového podniku Slovaft Bratislava zvíťazil n. p. Chemlon v posledných rokoch trikrát za sebou. Za čistotu a poriadok získal hlavnú cenu generálneho riaditeľa o. p. Slovaft „Zelená zástava“. Aj v socialistickej súťaži v ochrane životného prostredia medzi pracovnými kolektívami organizácií Ministerstva priemyslu SSR sa umiestnil r. 1985 a 1986 na prvom mieste a r. 1987 na treťom mieste v svojej kategórii.

Samozrejme vždy je ešte čo zlepšovať. Zostávajú na doriešenie niektoré ďalšie

otázky, ktoré si budú vyžadovať značné finančné prostriedky. Predovšetkým je to rozšírenie mestskej čistiarne odpadových vôd v Humennom, na ktorom sa bude n. p. Chemlon zúčastňovať takmer 40 % z celkových nákladov.

Ďalej treba spomenúť aj rekonštrukciu starej kotolne, ktorá by mala významne zlepšiť čistotu ovzdušia v meste aj jeho okolí, predčistenie odpadových vôd z výroby úsekovo farbeného káblika atď.

V tomto chemickom podniku je, pravda, ešte dosť problémov iného charakteru. Pri týchto pomôže odstraňovanie nedisciplinovanosti a bezohľadnosti k životnému prostrediu, čo je hlavne úlohou výchovy.

Výskyt katastrof v životnom prostredí

J. Horti, Prírodné katastrofy. Príroda. Bratislava 1988. (247 str.)

V úvode autor hovorí o prírodnom prostredí ako základe životného prostredia človeka, ktoré zabezpečuje najzákladnejšie potreby na zachovanie a rozvíjanie života. Všetky jeho zložky vytvárajú ekosféru. Od stavu ekosféry závisí každá ľudská činnosť a jednotlivé zásahy do nej vyvolávajú zmeny väzieb v režime prírody.

Úsilie človeka podrobiť si prírodu aj za cenu porušovania prírodných zákonov vedie k neustálemu zhoršovaniu funkčného stavu ekosystému. Prvoradou úlohou dnešnej spoločnosti je teda zachovať biologickú rovnováhu ekosystému, zabezpečiť, ochrániť a zlepšiť životné prostredie. Splnenie tejto úlohy si vyžaduje zásadný obrát v myslení ľudí.

Živý svet sa od svojho vzniku stále menil, staré formy menili prostredie a nové sa prispôbovali zmenám. Počet živočíchov a ich rozmarnosť

vzrastali, až sa vytvoril veľmi zložitý systém so zložitými väzbami – ekosféra. Živočichy sú medzi sebou a prostredím v stálej a dynamickej interakcii. Tam, kde tento systém viazne, nastáva hynutie. Keď je hynutie v určitom priestore väčšie ako rytmus rozmnožovania, vytvára sa kríza prostredia alebo kríza biológie. Keď hynutie začína odrazu, je hromadné, alebo sa týka veľkého priestoru, hovoríme o biologickej katastrofe.

Podľa zdroja môže byť katastrofa atmosférická, geologická, alebo spôsobená človekom. Katastrofa je bezpodmienečne negatívna udalosť, ktorá už nastala a je neodvolateľná. Kríza je stav pred bodom obrátu, keď sa ešte možno vyhnúť ťažkým následkom.

V roku 1980 zasadalo v USA sympóziu na objasnenie podstaty biologickej katastrofy. Výsledná definícia znela: katastrofa je taká väčšia zmena prostredia, ktorá sa vyskytuje veľmi zriedka, takže živočichy si na ňu nemôžu navyknúť, trvá krátky čas, jej vznik sa nedá predvídať, a preto sú pokusy na jej odvrátenie neúspešné.

Kríza po katastrofe môže byť krátkodobá, ale zmena môže byť už definitívna.

Katastrofy sú jednorazové udalosti. Takéto sú „klasické“ katastrofy, epidémie, nehody, požiare, výbuchy sopiek – nazývame ich bodové katastrofy. Sú však aj udalosti, ktoré postupujú postupnými kvantitatívnymi zmenami, a keď prekročia určitú hodnotu, nastane kvalitatívna zmena. To je tzv. prahová katastrofa. Hoci sa katastrofy nedajú predvídať, krízy, ktoré hrozia prahovou katastrofou, sú merateľné, a preto je čas na vykonanie zásahu na odvrátenie. Človek nemá rád katastrofy a robí všetko, aby ich odvrátil. Z tohto dôvodu vznikajú najlepšie fungujúce takmer nepolitické organizácie sveta: medzinárodná meteorologická služba, siete sledujúce tropické hurikány, vulkanologické a pozorovacie siete zemetrasení, organizácie pre vodohospodársku spoluprácu atď.

V ďalších častiach publikácie uvádza autor jednotlivé konkrétne príklady kríz a katastrof, ktoré v dávnejšej či blízkej minulosti nastali v našom prostredí. Ide napr. o vyhynutie jašterov, náhle tektonické pohyby zemskej kôry, povodne, dlhotrvajúce suchá a ich následky, kyslé dažde, znečisťovanie morí a o niektoré ďalšie negatívne javy v prírode, ktoré viac či menej podmienujú činnosť človeka.

Po krátkom prehľade tematiky možno konštatovať, že sa autorovi podarila zaujímavá, ale najmä poučná knižka, ktorá pomáha pri orientácii v oblasti nášho životného prostredia.

J. Pirč